

Mily sajnálatos, hogy a vörös diktatúra rémtetteit immár történelmi távlat magasába emelve, de a lényegét szinte elmismásolók nem lehettek akkor ott a téren! A Birodalom sok hasonló tere közül legalább 1956. október 25-én a magyar Országház előtti, Kossuth Lajosról elnevezett téren.

A padlásokról lövöldöző orgyilkosok nevek nélküli ismeretlenek maradtak. Emberi számítások szerint még élhettek úgy ötven évig, ám egyikükben sem támadt fel a lelkiismeret, hogy legalább halála óráján, néhány mondattal próbáljon szabadulni az iszonyatos büntől. Lelkiismeret? Egy magát született antifasisztának nevező számára, ha érdekei, s ebből fakadóan zsigerei is úgy diktálják, bárki lehet kiirtásra ítélt fasiszta. Minden bizonnyal találkoztak egymással később is, tartották a kapcsolatot, mélyebb titokba burkolva, mint a szabadkőművesek vagy a maffiózók. Időnként – nyilván – cinkos szemhunyorításokkal kísérve, magas posztokra kinevezték és kitüntették egymást.

Az októberi forradalom évfordulóihoz közeledve mindig, immár ötvenhét éve, eszembe jut ez a férfi. Ki lehetett ő? Tudott róla, hogy a Parlament előtt tömegmészárlás készül? És megsajnálta? Annyian vonultak el előtte, miért éppen engem? Ha tudott róla és buzgott benne még lelkiismeret is, miért nem állta el széttárt karokkal a vonulók előtt az utat, miért nem ordított, ahogy csak a torkán kifért: „Menjete haza! Ezek agyonlőnek benneteket!” Miért nem könyörgött térdre esve minden csinos, fiatal, anyának való lány előtt: „Kisasszonykám, menj haza,

mert ezek megölnek!” Miért csak engem, s nem őket próbálta menteni? Vagy tényleg ismert valahonnan?

Későbbi élettapasztalataim alapján úgy gondolom, nem sporttárs, hanem valamiféle katonaember lehetett: a „Futás!” vezényszó nagyon is honvédségi hangjelzésű volt – akkor, esetleg fél füllel hallhatott valamit. Persze ordíthatták az ő arcába is ezerszer, lehetett akár rab is valamelyik munkatáborban. A gyanú, hogy tudhatott a mérszárlás előkészületeiről, továbbra is bujkál bennem, de egyre kevésbé tartom valószínűnek. Akik tudtak róla, már a helyszínen voltak. Állítólag egy szemközti ház padlásterében bújtak meg. Már betárazták a géppuskákat, elfojtott izgalommal várták, mint egy megszokott elvtársi vadászat előtt, kinek hányat sikerül majd agyonlőni.

Akkor ki volt ő? Hogy a „történelmet” előhozta, sportos megjelenése ellenére, valamiféle tanult, tudós, esetleg csak vaskos élettapasztalatokkal rendelkező férfiú? Aki számára nyilvánvaló, hogy a mindenféle diktatúrák, mikor hatalmukat veszélyben érzik, bármit képesek elkövetni? Hogy október 25-ére már megérett erre az idő? Mi történt vele később? Miért nem találkoztunk legalább még egyszer ebben a bűdös életben? Csak egy közönséges, véletlen találkozás volt? Hogy ráköszöntem, ő tévesztett össze valakivel? És valójában nem tudott semmit, csak a pillanatnyi hangulatát zúdította rám?

Hát így állok az én ismeretlen idegenemmel. Október huszonharmadikához közeledve megjelenik, és napokig a fejemben jár.

RÉFI JÁNOS *Sírfelirat*

Kiss Dénes emlékének

*Uram, az élet véget ért,
s e föld, mely eltemet.
Kárpótolsz mégis mindenért,
vigyázd a csendemet.*

*Hajlékod nékem nyitva áll,
a fény hozzád emel.
Hiába rontott rám halál,
Te nem veszítesz el.*